

aantal spierbewegingen dat nodig is om het spraakorgaan in te stellen en te doen functioneren) zuivere winst. Je zou kunnen zeggen dat, wat in het geval kiek en koek gebeurt, een aanpassing betekent van de ene spraakklank aan de volgende klank. Dit verschijnsel wordt in de taalkunde assimilatie genoemd. Het vergemakkelijkt de techniek van het spreken, wanneer dat op een normale, vlotte manier gedaan wordt, want de articulatie van de ene spraakklank wordt een beetje gelijk gemaakt of aangepast aan die van de volgende en soms ook omgekeerd.

Assimilatie of, zoals het vroeger heette, aangelijking, bestaat in allerlei vormen, maar steeds wil het zeggen, dat twee of meer spraakklanken wat meer (of soms zelfs helemaal) op elkaar gaan lijken.

Er zijn klankopeenvolgingen die een normaal mens niet eens zou kunnen uitspreken zonder assimilatie:

(1a) voetveeX   wordt: voetfeeX
      ruxzak   : ruXsak

(1b) onklaar   : ongg klaar
      aanpassen   : aampassen

De assimilatie in (1a) is een zogenaamde assimilatie van stem, dat wil in dit geval zeggen dat de v en de z, die normaal met de trilling van de stembanden worden uitgesproken (dat kunt U zelf gemakkelijk voelen!), hier hun stem verliezen, onder invloed van de t en de X. Het teken X is de notatie voor een medeklinker als die waar het woord goochelen mee begint: een stemloze spirant). T en X bezitten zelf geen stembandtrilling.

In (1b) hebben we een assimilatie van plaats: de n wordt gewoonlijk geproduceerd met de tongpunt tegen de tanden. In een assimilatie-situatie als hier verschuift het assimilatiepunt resp. naar achter, richting k, of naar voren, richting p.

Assimilatie beperkt zich trouwens niet tot klankopeenvolgingen binnen het woord, maar doet zich evengoed voor tussen klanken die een onderdeel zijn van verschillende woorden:

(2a) wat is dat   wordt: wadizda
      de kat zit op bet: : de kat sit obbet

(2b)   ik ken Kees   wordt: ik kengg Keze

Ook hier weer in (2a) gevallen van assimilatie van stem, in (2b) van assimilatie van artikulatieplaats. Het verschil tussen geassimileerde en niet geassimileerde spraak is het duidelijkst waar te nemen, als men zo'n zinnetje langzaam en overdreven nadrukkelijk uitspreekt.

In alle besproken gevallen hadden we steeds te maken met twee achter elkaar volgende medeklinkers. Er zijn in het Westbrabants echter ook veranderingen van medeklinkers zonder dat de eerste van de twee, de feitelijke "dader", aanwezig schijnt te zijn:

(3)   wa veul   wordt: wa feul
      wa gaode doen : wa Xaode doen
      da zal wel   : da sal wel

Het gekke is dat hier een stemhebbende medeklinker (v, g, z) stemloos wordt, terwijl hij juist voorafgegaan wordt door het meest stemhebbende soort spraakklank dat er is, namelijk een klinker.

Iedereen, die Westbrabants spreekt, doet dat zo, en naar de mening van de taalkundige ook foutloos, dat wil zeggen, in overeenstemming met de systematiek van het dialect, hoe vreemd dat systeem op bepaalde punten ook lijkt.

Men zegt dan wel eens dat de sprekers in dit geval wel weten dat woorden als wa, da, di, enz. eigenlijk op een t eindigen en dat die t af en toe wordt weggelaten. Het argument zijn dan verschijnselen als in (4):

(4)   wadistammel (wat is er allemaal)
      didis Xoet
      dadallemaal

De onderstreepte d in deze vormen komt natuurlijk niet uit het niets, maar is terug te voeren tot een t, die voor een klinker tot d wordt. Dat doen alle soortgelijke t's in het Westbrabants:

(5a)   gaat ij ook   wordt: gaodij ok
      ge komt ok   : ge komdok
      ij kent alles   : ij kendalles